

Turizm Rehberliği Mesleği Çalışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme*

An Assessment on the Issuance of Tourism Guiding Profession Work Cards According to Different Education Levels

Ümit ŞENGEL¹, Hazan DEMİROĞLU²

Özet

Turizm endüstrisinin hızla gelişmesiyle beraber, turizm rehberliği mesleği de önemli bir konuma gelmiştir. Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerinde verilmektedir. Bu eğitimlerin sonucunda turizm rehberliği çalışma kartı (kokart) alma hakkı kazanılmaktadır. Ancak farklı eğitim düzeylerinde mezun öğrencilerin aynı mesleği aynı şartlar altında icra edilmesi bazı eşitsizlikleri beraberinde getirebilmektedir. Bu sebeple, çalışmada turizm rehberliği çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerinden mezun olmuş bireylere verilmesinin sonuçları ilişkin değerlendirmelerin yapılması amaçlanmıştır. Çalışma amacına uygun olması nedeniyle nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak mülakat kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi ile üniversitelerin turizm rehberliği bölümlerinde çalışan 12 akademisyenden veri elde edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre farklı eğitim düzeylerinden mezun olan öğrencilerin aynı çalışma koşullarına sahip bir mesleği icra edecek olmalarının akademisyenlerce eleştirilmiş ve bu sürecin adaletsizliği derinleştirilebileceği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Rehberliği, Üniversite Öğrencileri, Çalışma Kartı, Turist Rehberliği Eğitimi

Abstract

With the rapid development of the tourism industry, the tourist guiding profession has also become important. In Turkey, tourism guidance education is given at associate, undergraduate and graduate levels. As a result of these trainings, the right to receive a tourism guide working card (cockade) is gained. However, having graduates at different education levels perform the same profession under the same conditions may bring about some inequalities. For this reason, the study aimed to evaluate the results of giving tourism guidance working cards to individuals who graduated from different education levels. Qualitative research methods were used because it was suitable for the purpose of the study. Interview was used as a data collection tool. Data was obtained from 12 academics working in tourism guidance departments of universities using the snowball sampling method. According to the results of the study, the fact that students graduating from different education levels will be practicing a profession with the same working conditions has been criticized by academics and it has been emphasized that this process may deepen injustice.

Keywords: Tourism Guidance, University Students, Working Card, Tourist Guide Training

¹Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Sakarya

²Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya

ORCID:

Ü.Ş.: 0000-0003-1284-836X

H.D.: 0009-0006-5142-9618

Corresponding Author:

Hazan DEMİROĞLU

Email:

hznhzn569@outlook.com

Citation: Şengel, Ü. ve Demiroğlu, H. (2024). Turizm rehberliği mesleği çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre verilmesi üzerine bir değerlendirme. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14 (4), 609-626.

Submitted: 30.09.2024

Accepted: 02.12.2024

1. GİRİŞ

Günümüzde dünya nüfusunun neredeyse dördte biri turistik amaçlı uluslararası seyahat hareketlerine katılmaktadır. Bu seyahatler boyunca, ulaşımdan konaklama, yeme-içme ve eğence hizmetlerine kadar farklı turistik ürün sağlayıcı pek çok işletmeden yararlanmaktadırlar. Turizm faaliyetlerine katılımın artmasında özellikle turizm endüstrisindeki gelişmeler, kişi başına düşen harcanabilir gelir ve boş zamanın artması, refah düzeyinin giderek yükselmesi gibi sebepler önemli bir rol oynamaktadır. Tüm bu gelişmeler bireylerin daha sık tatile çıkma, eğlenme ve dinlenmeye yönelik motivasyonlarını arttırmaktadır.

18. yüzyılda yapılan organize seyahat hareketleriyle modern anlamda temelleri atılan turizm endüstrisi, ikinci dünya savaşından sonra önemli bir konuma erişmiştir. Özellikle 1920'lerden sonra turistik ürün bakımından zengin olan ülkelere sağladığı ekonomik katkılarıyla öne çıkan turizm faaliyetleri, II. Dünya savaşı sonunda birey ve toplum temelli etkileriyle önemli bir noktaya gelmiştir (Şengel, 2021). Böylece psikolojik, sosyal, iktisadi ve politik pek çok alan ile turizm güçlü etkileşimi olan disiplinler olarak ön plana çıkmıştır.

Turizmle ilgili yaşanan bu olumlu gelişmeler, endüstrinin büyüme hızını da ileri bir seviyeye çıkarmıştır. Milenyumla birlikte hemen hemen tüm destinasyon ülkeler, büyüyen turizm pazarından pay alabilmek adına yoğun bir çaba göstermeye başlamıştır. Destinasyonlar bir yandan mevcut turistik ürünlerinin kalitesini artırmaya yönelik çalışmalar yaparken, diğer yandan ise turistik ürünlerini çeşitlendirmeye yönelik faaliyetler yürütmektedir. Turizmin gelişmeye başladığı önemli ülke destinasyonlarından olan Türkiye'de de turizmin gelişmesi için çalışmalar yürütülmektedir. Bu anlamda özellikle son yıllarda turizmle ilgili personel kalitesine yönelik bir hamle olarak yükseköğretim düzeyinde turizmin farklı alanlarına yönelik eğitim verilen programların sayısında da ciddi artışlar gözlemlenmektedir (Zengin vd., 2020; Işkın vd., 2021).

Son yıllarda Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde eğitim verilen ve turizmle ilgili önemli alanlardan biri de turizm rehberliğidir. Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği (2014)'nde "*kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesi*" şeklinde ifade edilen turist rehberleri, özellikle organize grup turların başarılı sonuçlanmasında hayati bir rol üstlenmektedir. Turizmle ilgili önemli mesleklerden birini yapan turizm rehberlerinin, iyi bir eğitim alarak mesleklerini icra etmelerinde yarar vardır. Buradaki ihtiyaca rağmen günümüzde Türkiye'de ön lisans, lisans, lisansüstü (tezli veya tezsiz) olmak üzere yükseköğretim düzeylerinin tümünde turizm rehberliği eğitimi mevcut olup, bu eğitimlerden herhangi birini alan ve mezun olanlar, turizm rehberliği çalışma kartını (kokart) almaya hak kazanmaktadır. Tüm bunlar turizm rehberliği mesleğiyle ilgili başta eşitlik olmak üzere çok sayıda problemin varlığını olduğunu işaret etmektedir (Şengel ve Karamanlıoğlu, 2023). Bu bilgiler ışığında, çalışmada turizm rehberliği çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre veriliyor olmasının sonuçları üzerine bir değerlendirmenin yapılması amaçlanmaktadır. Çalışmanın Türkiye'deki mevcut bir sorunun tartışılması ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri sunması bakımından önem taşıdığı düşünölmektedir. Turizm rehberliğiyle ilgili çok fazla akademik çalışma yapılıyor olsa da rehberlik çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre verilmesinin ortaya çıkarabileceği sorunlara dair çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Bu nedenle yapılan bu çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünölmektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Türkiye'de Turizm Rehberliği Eğitimi

Türkiye'de turist rehberliğinin mesleki olarak temelleri, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar uzandığı bilinmektedir. Günümüzde olduğu gibi o dönemlerde de İstanbul, yabancılar

açısından bir çekim merkezi olarak görülmüştür. Osmanlı ve Bizans İmparatorluklarına başkentlik yapmış olan İstanbul, yabancı devlet adamları ve Hıristiyanlar tarafından ziyaret açısından çokça tercih sebebi olarak öne çıkmıştır. 1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle beraber, Avrupa ile ilişkiler artmış ve buna oranla İstanbul'a gelip giden ziyaretçi sayısı da artmaya başlamıştır. "Kırım Savaşı" sürecinde Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı batılı güçler ile ittifak kurması, Batılılarca efsaneler şehri olarak kabul edilen İstanbul'a olan ilginin artmasını beraberinde getirmiştir. Böylece İstanbul'da belirgin bir şekilde ilk turistler görülmüştür (Gülersoy 1996). Bu hareketliliğin zamanla artması sebebiyle de özellikle azınlıklar arasında tercümanlık ve rehberlik adlı yeni meslek grubunun ortaya çıkması söz konusu olmuştur. Müslüman Türk nüfusunun yabancı dil açısından yeterli olmaması sebebiyle Osmanlı döneminde rehberlik mesleğini azınlıkların gerçekleştirdiği bilinmektedir. Müslüman-Türk nüfusu uzun bir dönem boyunca bu meslek grubunun dışında yer almıştır. Buradaki fiili durumun sebebi ise yabancı dil konusundaki eksiliktir.

Yabancı dil bilgisinin yanında mesleki eğitim almaksızın icra edilen proto rehberlik faaliyetleri, uzun bir süre sadece kişisel kazanç gayesi ile gerçekleştirilmiştir. 1808 yılından sonra Batı dilleri öğrenmeyi amaçlayan gençler için tercüme odaları kurulmaya başlamıştır (Pirinççioğlu 1996). Osmanlı Devleti döneminde tercüman rehberlikle ilgili ilk belgeler 29 Ekim 1890 senesinde yayınlanmış olan 190 sayılı Nizamname'de yer almaktadır. Nizamname'de bu mesleği yapacak olanların belli kurallara tabii olduğu, mesleği icra ederken ise iyi niyet ve ahlak çerçevesinden ayrılmamak üzere, düzgün konuşulan bir Türkçeyle beraber dil bilgisi yeterliliği edilecek bir sınava tabi tutulması gerekli görülmüştür. Cumhuriyet dönemiyle birlikte birçok alanda olduğu gibi bu alanda da farklı ve geliştirici adımlar atılmaya başlanmıştır. 1923 senesinde kurulmuş olan ve günümüzde Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu olarak bilinen "Türk Seyahattin Cemiyeti" rehber yetiştirme konusunda ciddi bir paya sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan iki yıl sonra, 8 Kasım 1925 tarihinde, 273 sayılı "Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname" isimli bir kararname yayınlanmış ve cumhuriyet döneminde rehberlik mesleği hakkında ilk kurallar ortaya konulmuştur. Rehberlik mesleğini icra edeceklerin uyması gereken kuralları 11 madde ile tanımlayan bu kararname ile mesleki eğitim ilk defa gündeme gelmiştir. Kararnamenin ilgilendiği en önemli konu rehberlik mesleği eğitimi olmuştur. 1951 senesinde Türkiye Milli Talebe Federasyonu tarafından kurslar açılmaya başlamış ve yabancı dil bilen üniversite öğrencileri turist rehberliği mesleğine yönlendirilmiştir (Çolakoğlu 2007).

20 Ağustos 1963 tarihli ve 265 sayılı yasayla birlikte kurulmuş olan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruluş kanununun 26. maddesi kapsamında "Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, çalışma alanı dahilinde olan konularda personel yetiştirmek üzere kurslar ve uzmanlık okulları açabilir" şeklinde bir açıklama yapılmıştır. 1964-1968 yılları arasında açılmış olan kurslar, kararname kapsamında hizmet içi ve genelgelerle yürütülmüştür. 1965 yılında rehber yetiştirmek amacıyla ilk kurs merkezleri İstanbul, İzmir ve Antalya'da kurulmuş ve faaliyet göstermiştir. İlk olarak 3 Eylül 1971 gün ve 13945 sayılı Tercüman Rehber Kursları ve Tercüman Rehber Yönetmeliği ile birlikte bu mesleğin koşulları tekrar düzenlenmiştir. Ancak bu yönetmelik 21 Mart 1974 senesinde değiştirilmiş olup Profesyonel Turist Rehberliği Kursları ve Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği şeklinde değiştirilmiştir. Zamanla yapılan değişikliklerle, profesyonel turist rehberlerinin eğitimi amacıyla Turizm Bakanlığı haricindeki kişi ve kuruluşlar da kurs açma yetkisine sahip olmuştur. Fakat çeşitli kişiler ve kurumlar tarafından açılmış olan kurslar yeterli başarıya ulaşamamıştır. 1983 senesinde ilk "Profesyonel Tercüman Rehber Yönetmeliği" yayımlanmış ve turist rehberliği mesleğinde profesyonel ve amatör ayrımı yapılmaya başlamıştır (Ahipaşaoğlu 2006).

1983 tarihli yönetmelik ile birlikte, öğrenci birlikleri ve federasyonlarının vermiş olduğu tüm çalışma kartları ve belgeler iptal edilmiş ve ilgili bakanlık kendi bünyesinde açmış olduğu kursa

Turizm Rehberliği Mesleği alışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

katılım şartı ile eski hak sahiplerine profesyonel turist rehberi olabilme imkanı açılmıştır. Turist rehberliği mesleğinde bulunan amatör ve profesyonel ayrımı piyasada huzursuzluk ortamının oluşmasına neden olmuş ve bu sebeple 1986 senesinde “Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği” yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile rehberlik eğitimi veren kursların açılma yetkisi sadece Turizm Bakanlığı’na verilmiştir. 1995 senesine kadar yönetmelik kapsamında, turist rehberliği eğitimi bakanlık tarafından kısa süreli kurslar ile yürütülmüştür. 1995 senesinden sonra ise bakanlık tarafından 3 ve 6 aylık kursların rehber yetiştirme açısından yetersiz kaldığı gerekçesiyle alanında üniversite düzeyinde eğitimi çeşitlendirilmiş ve üniversitelerde rehberlik eğitimi programı açıp mesleğe akademik bir boyut kazandırmışlardır. 9 Eylül 1995 tarihinde, 22369 sayılı Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği’ne getirilmiş olan ek madde kapsamında; fakülte ve yüksekokul bünyesinde açılmış olan rehberlik bölümü mezunlarının gerekli şartları yerine getirmeleri koşuluyla bakanlık tarafından kendilerine rehberlik çalışma kartı verilmesi uygulaması başlamıştır (Hacıoğlu 2008). 2001 senesinden itibaren Türkiye’de turist rehberliği eğitimi; Kùltür ve Turizm Bakanlığı kursları, iki yıllık meslek yüksekokulları ve dört yıllık turizm yüksekokul ve turizm fakùltelerin bölümleri şeklinde 3 boyuta ayrılmıştır (Türker 2012). Bu üç eğitim düzeyinden mezun olan rehberlerin her birine eřit haklar tanınmıştır. Fakat farklı eğitimlere tabii tutulup aynı statüye sahip olmak konuyla ilgili kamuoyu nezdinde bazı rahatsızlıkların oluşmasına neden olmuştur (Avcıkurt 2009).

Üniversite mezunlarının da rehber olabilmelerinin arından, rehberler kendi içinde alaylı ve mektepli olmak üzere iki farklı şekilde anılmaya başlamıştır. Kurslardan mezun olan rehberlere alaylı, rehberlik bölümlerinden mezun olanlar ise mektepli şeklinde isimlendirilmiştir. Fakat bu ayırım o dönem için pratikte hiçbir sorun yaratmamıştır. 1997 senesinde çalışma kartı alabilmek için gereken şartlar arasına Turizm Danışma Müdürlükleri’nde bir ay ücretsiz staj yapma zorunluluğu dahil edilmiştir. 2005 yılında yeni bir müstakil yönetmelik yayınlanmıştır. Bu yönetmeliğin getirdiği en önemli değişiklik ise devlet memuru olan turist rehberlerinin artık rehberlik yapamayacakları yönündeki karardır. Bu karar, özellikle ortaöğretimde çalışmakta olan kokartlı yabancı dil öğretmenlerinin yaz tatili boyunca turistik beldelerde daha düşük ücretler karşılığında mesleği icra etmelerine sektörden gelen tepkiler üzerine alınmıştır. Bir diğer önemli karar ise; turist rehberi olabilmek için açılan kurslara katılmak için gereken asgari şart lise mezunu olmaktan ön lisans mezunu olmaya yükseltilmiştir. Bu dönem ile birlikte, gurbetçilerden sonra yeni bir grup olarak bilinen üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümünden mezun öğrenciler mesleğe girmeye başlamış, bu zaman boyunca da alaylı rehberlerin sayısı azalmaya, mektepli rehberlerin sayısı ise artmaya başlamıştır. Bu sayede, asıl ve tek mesleği rehberlik olanlar sektörde faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu dönemde okullarda genellikle İngilizce eğitim verilip nadir dillerden eğitim verilmemesi gerekçesiyle Bakanlık kurslarının devam etmesi yönünde bir düşünceyi doğurmuştur. Fakat bu kurslarda nadir dillere ek olarak İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi dillerden de eğitim verildiği tespit edilmiştir. Üniversitelerde 2 veya 4 yıllık süreyle eğitim verilip elde edilen profesyonel rehberlik hakkının, Bakanlık kurslarında sadece 6 aylık bir süreç içerisinde elde edilmesi rehberlik odaları ve rehberlik eğitimi veren okullar tarafından şiddetle eleştirilmiş fakat 2012’de ıkarılan Meslek Kanunu’ndan sonraki süreçte sayıları azalmış olsa da 2015 tarihine kadar rehberlik kursları faaliyet göstermeye devam etmiştir (Çokişler 2022). 2012 yılında ıkarılan Turist Rehberliği Meslek Kanunu, rehberlik mesleğinin tarihi sürecinde önemli bir yere sahiptir. 22 Haziran 2012 tarihli ve 28331 sayılı düzenleme meslek hakkındaki ilk ve tek kanundur. Meslek isminde “profesyonel” unvanı kaldırılarak “Turist Rehberliği” olarak isimlendirilmiştir. 4 bölüm ve 15 maddeden oluşmakta olan bu kanunun detayları 2013 Yönetmeliği’nde belirtilmiştir. Yenilikler ise şu şekilde belirtilmiştir: Eylemli ve Eylemsiz turist rehberliği ayırımına gidilmiştir, Bakanlığın açmış olduğu kurslar Turist Rehberliği Sertifika Programı olarak anılmış ve idaresi rehber birliklerine bırakılmıştır. İlk defa üniversitelerin turist rehberliği yüksek lisans mezunlarının da

rehber olabileceği düzenlenmiş, bu sebeple Turist Rehberliği Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans programlarının açılması yaygınlaşmıştır. Bu durum mesleğin geleceği açısından risk, mesleği yapmak için lisans düzeyinde eğitim alanlar açısından ise büyük bir adaletsizliği gündeme getirmiştir.

1995 yılında Meslek Yüksekokulu mezunlarının rehber olabilmesinin önü açıldıktan sonra 2 ve 4 yıllık bölümlerin sayısı giderek artmış ve 2000'li yıllarla birlikte turizm okullarının fakülteye dönüşme süreci başlamıştır. Böylece, bir taraftan rehberlik eğitimi üniversite kapsamında verilmeye ve konu akademik boyutta ele alınmaya başlamış, bir taraftan da Bakanlık kursları sonlandırılmadan ve iki yıllık okullar kapatılmadan açılan lisans programları sebebiyle rehberlik eğitimi giderek parçalı bir hale dönüşmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarla birlikte başlayan rehberlik eğitiminin üniversite kapsamında hangi seviyelerde verilmesi gerekliliği tartışmaları, 2000'li yıllarda da gündemde olmaya devam etmektedir (Çokişler 2022). Ayrıca 1990 yılında "Bakanlık dışında hiçbir kuruluşun, hangi isimle olursa olsun turist rehberliği kursu açamaz, belge ve çalışma kartı veremez" şeklinde bir kararla özel kurslara tanınan kurs açma yetkisi kaldırılmıştır.

2.2. Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği ve Yönetmeliğe Göre Rehber Olma Koşulları

Eğitim sistemi değerlendirildiğinde, bunun bireyin gereksinimlerini karşılamaya yetecek derecede alt sistemlerden meydana geldiği tespit edilmiştir. Bir dönem TUREB tarafından verilen ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından denetlenen Birlik veya Birliğin uygun gördüğü odalar tarafından ücretli veya ücretsiz olmak üzere turizm çeşitliliği de göz önünde bulundurularak, bölgelere göre farklı alanlarda uzmanlaşmış turist rehberleri yetiştirilmesi gerçekleşmiştir. Birliklerin ve Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB)'nin ortak kararları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın onayı ile düzenlenmiş olan turist rehberliği sertifika programları yaygın eğitim başlığı altında değerlendirilmektedir. Sertifika programında okutulması gereken dersler ise bir rehberin mesleğini icra ederken ihtiyaç duyduğu tüm alanlarla ilgilidir (Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2013).

Sertifika programlarının süre olarak ülkesel rehberlik açısından en az 700, bölgesel rehberlik açısından bölge başına en az 150 ders saati olması gerekmektedir. Derslerin ise haftada en az 5 gün ve günde 45 dakikalık olmak üzere en az 4 en fazla 6 ders olması gerekmektedir. Program katılımcılarının, sertifika programı için belirlenmiş tarihi ve turistik alanları tanıyabilmek ve bilgi sahibi olabilmek açısından yurtiçi uygulama gezilerine katılma zorunluluğu bulunmaktadır. Uygulama gezileri ise, ülkesel veya bölgesel rehberlik programları için ayrı ayrı düzenlenmektedir. Ülkesel açıdan olan uygulama gezisi en az 45 takvim günü, bölgesel açıdan ise en az 8 takvim günü süreye tekâmül etmelidir (Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2013). Bu sertifika programında görev alacak olan öğretmenler ise, en az lisans mezunu olmak üzere alanında uzman kişiler arasından ve turist rehberliği meslek eğitici ise en az 8 yıldır eylemli olarak turist rehberliği yapan kişiler arasından seçilmektedir. Buradaki kuralların günümüze geldik süre ve rota gibi bazı temel kriterler bağlamında değişime uğradığı da söylenebilir.

Türkiye'de profesyonel turist rehberliği örgün eğitim kapsamında ise ön lisans ve lisans olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmektedir. 1989 senesinde kurulmuş olan Ankara Üniversitesi Başkent Meslek Yüksekokulu bünyesinde verilen turist rehberliği eğitiminin ilk mezunları 1992 senesinde verilmiş ve bu durum mesleğin geleceği adına önemli bir gelişme olarak kabul edilebilmektedir (Temizkan 2013). Turizm rehberliği eğitiminin giderek yaygınlaşması ve mesleğin daha sağlam bir temele oturtulması amacıyla 2 yıllık meslek yüksekokul programlarında verilen turist rehberliği eğitiminin daha kapsamlı olarak lisans programında verilmesi kararı alınmıştır (Ahipaşaoğlu 2006). Ön lisans eğitimi verilen rehberlik bölümlerinin gelişmekte olan turizm pazarının ihtiyaç duyduğu personeli karşılamada yetersiz kalması ve özellikle yabancı dil açısından yetersiz bulunması sebebiyle lisans eğitimine başlanması uygun olarak görülmüştür (Güzel 2017).

Turizm Rehberliği Mesleği alışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Türkiye’de turizm rehberliği eğitiminin lisans eğitimi kapsamına alınması da aslında bu mesleğin ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. İlk lisans eğitimi 1997 yılında Erciyes Üniversitesi’nde tarafından verilmiştir. 2003 – 2012 yılları arasında eğitim veren yüksekokul sayısı fazla iken 2013 yılından sonra fakülte sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Günümüzde turist rehberliği lisans eğitimleri “devlet” ve “vakıf” olarak ikiye ayrılmaktadır. Bazı üniversitelerde ise turist rehberliği eğitimi “örgün eğitim”, “ikinci öğretim” ve “uzaktan eğitim” şeklinde birden fazla olarak görülmektedir.

Meslek yönetmeliğinde 2013 yılında yapılan revizyonla birlikte, turist rehberliği eğitimi yüksek lisans ve doktora programları şeklinde verilmenin önu açılmış ve bu sayede dünyada ilk defa Türkiye’de anabilim dalı düzeyinde turist rehberliği alanında eğitimler verilmesine olanak sağlanmıştır. Alandaki eğitim ihtiyacının ve eğitim arzının artmasına paralel olarak akademisyen ihtiyacının ortaya çıkarma lisansüstü düzeyinde eğitimlerin artmasındaki bir diğer önemli sebeptir (Hacıoğlu 2018). Türkiye’de yüksek lisans seviyesinde turist rehberliği eğitimi veren ilk üniversite 2014’te Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm Rehberliği Ana Bilim Dalı kapsamında Rekreasyon ve Turist Rehberliği Tezli Yüksek Lisans programıdır. İlerleyen dönemlerde ise başka üniversitelerde rehberlik alanında yüksek lisans programları açılmış ve bu programlar da tezli ve tezsiz olmak üzere ikiye ayırmıştır. Alandaki eğitimlerden sonra üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise uygulama gezileridir. Hem rehberlik eğitimi hem de rehberlik mesleği açısından önemli bir paya sahip olan uygulama gezilerinin amacı, rehber adaylarının aldığı teorik eğitimleri pratik ve uygulama beceriyle zenginleştirmektir.

Çalışmanın gerçekleştiği 2024 yılının birinci yarısında ise gündemde olan yasa değişikliği neticesinde mesleğin daha vahim noktalara ulaşabilecek risklerle karşı karşıya olduğunu da ifade etmek gerekir. 7 Kasım 2024 tarihinde Turist Rehberliği Yönetmeliğinde yapılan kapsamlı değişiklikler Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Revize edilen yönetmeliğe göre; turist rehberliği eğitimi programları yalnızca bakanlığın talebi doğrultusunda düzenlenebilecek olmasına ek olarak yabancı dil sınavları da TUREB veya kamu kurumları tarafından sadece bakanlığın onayı doğrultusunda yapılabilecektir. Çalışma kartları artık sertifika programları ile değil eğitim programları ile verilecektir.

2.3. Türkiye’de Turist Rehberliği Mesleği alışma Kartlarının Veriliş Serüveni

Turist rehberlerinin, mesleklerini yeterli ve yetkin icra edebilmek için gerekli şartları yerine getirip rehberlik kartlarını almaları gerekmektedir. Rehberlerin ruhsatnamelerini almaları, Bakanlık tarafından yasal olarak mesleği icra etme hakkı kazandıklarını belirtmekte, mesleği fiili olarak icra edebilmeleri içinse bağlı oldukları rehberler odası tarafından verilen izin belgesi yani çalışma kartı (kokart) ile 1 yıllık eylemli turist rehberi statüsü almaları gerekmektedir (Kaygalak Çelebi 2019). Başka bir deyişle; eylemli turist rehberi, çalışma kartı sahibi, meslek şartlarına dair kanundaki bütün koşulları sağlayan ve turist rehberliği mesleğini etik ilkeler doğrultusunda icra eden kişilere verilen addır. Turist rehberleri sahip oldukları çalışma kartları (kokart) ile mesleklerini yapabilme hakkı kazanmakta ve profesyonel turist rehberliği çerçevesinde yasal yollardan gelir elde etmektedirler. Tur esnasında görünür biçimde boyunlarında taşıdıkları çalışma kartları, resmi rehber olduklarına dair bir kanıt niteliği taşımaktadır. Turist rehberlerinin çalışma kartına sahip olabilmek için geçirdikleri aşamaların her biri gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Çalışma kartları turist rehberleri açısından; müze giriş- çıkışlarında mesleki açıdan avantaj sağlamakta, prestij kazandırmakta, bu ayrıcalıklı durumlara ek olarak turist rehberliği adayları açısından mesleğe giriş şartı olarak görülmektedir.

Çalışma kartlarının tarihçesine bakıldığında; Osmanlı Devleti döneminde ortaya çıkan tercüman rehberlik faaliyetleri üzerine belli başlı görevler belirlenmiştir. Tercüman rehberler;

acentelerden, tren garlarından, vapur iskelelerinden, otellerden veyahut sokaktan bulunulabilir ve belli bir ücret karşılığında, turlarını at arabası ile yapmaktaydı. “Güvenilir Rehberlik” kavramı mevcuttu ve güvenilir rehberler gezi kitaplarında bulunan özelliklere göre bulunurdu. Güvenilir olmayan rehberler ise haklarında en çok şikâyet alınan rehberlerdi. Bu şikâyetlerin arasında; yalan yanlış bilgiler verdikleri, taraflı anlatım yaptıkları ve komisyon aldıkları gibi ifadeler yer almaktadır (Çelik 2019). Güvenilir olmayan rehberler, turistleri kendi tanıdıkları işletmelere götürmekte, satın almak istedikleri ürünlere ise olduğundan daha pahalı bir fiyat biçme ve duruma itiraz edenlere ise diğer işletmeleri kötölemekteydiler. Bu durumun üzerine gezi kitaplarında işletmelere rehberler ile gitmemek, kendilerine söylenen fiyatın yarısından fazlasını ödememek, kitapta geçen güvenilir rehberleri tercih etmek gibi öneriler vurgulanmıştır. Zamanla yaşanan bu tarz sıkıntıların az olmadığı, 1983 senesinde Beyoğlu Mutasarrıfının Başkatibe yazdığı bir dilekçeden anlaşılmaktadır. Dilekçede: “...tercümanlar bu turistlere çoğu din ve devlet aleyhinde açıklamalar yapmaktadır. Ülkelerine dönen bu insanlar yazdıkları seyahatnamelerde kendilerine verilen bu bilgileri kullanmaktadır” şeklinde bir açıklama yapmıştır ve tercümanların denetlenmesi gerektiğini vurgulamıştır (Bakar 2008). Bu tarz şikâyetlerin padişahın kulağına da gitmesi üzerine, tercüman rehberlerin düzenlenmesi için 10 Kasım 1890’da 190 Sayılı Seyyahine Tercümanlık Edenler Hakkında Nizamname yayınlanmıştır (Yılmaz 2021).

190 Sayılı bu Nizamname bilindiği üzere sadece Osmanlı Devleti’nde değil aynı zamanda tüm dünya üzerinde rehberlik mesleğinin düzenlenmesi için çıkarılmış olan ilk yönetmeliktir. 6 maddelik olan bu kısa nizamname, rehberlik yapmak isteyenlere ilk defa sertifika zorunluluğu getirmiş, bunun için temiz bir sicile sahip olunması gerektiği ve bu soruşturmaların ise belediyelerce yapılacağı kararı alınmıştır. Ayrıca Türkçeye ek olarak bir tane de yabancı dil bilinmesi gerektiği ve memleket meselelerine hâkim olunduğuna dair resmi bir kurul tarafından karar verilmesi gerektiği, turistlere zarar veren veya aldatan tercümanların belgelerinin iptal edileceği, haklarında kanuni işlem yapılacağı ve bu işlemlerin ise İçişleri Bakanlığı tarafından yürütüleceği kararlaştırılmıştır (Yılmaz 2021). Memleket meseleleri hakkında alınan kararın uygulanıp uygulanmadığı tam olarak bilinmemektedir. Fakat rehberlerin denetlenmesi ve kaçak rehberlik faaliyeti gösterenlerin cezalandırılması gibi uygulamalar 1895 tarihinde başlamıştır (Polat 2022). Rehberler hakkındaki ilk düzenlemelerden birisi de 1900 yılında Budapeşte’de çıkarılmıştır ve örnek olabilmesi açısından bir nüshası İstanbul’a gönderilmiştir. Bu düzenlemenin maddelerine bakıldığında; rehber olacakların en az beş yıl süreyle rehberlik yapacakları yerde yaşamış olmaları, polis bakanlığından ruhsat almaları ve turlar boyunca metal bir çalışma kartını boyunlarında taşımaları zorunluluğu bulunmaktadır (Yılmaz 2021). Osman Hamdi Bey’in İstanbul Arkeoloji Müzesi’ni kurmasının üzerine arkeolojik alanlara ve eserlere verilen önem giderek artmıştır. Bu dönemde de yine turist rehberliği mesleği için birtakım düzenlemeler yapılmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzesi Küratörü (müze yöneticisi) Makridi Bey’in Osman Hamdi Bey’e 1905 senesinde yazdığı bir mektuba göre, bu yeni düzenlemede; rehberlere yapılacak bir bilgi sınavı sonucunda mesleği icra etme yetkisi kazanacakları vurgulanmıştır (Shaw 2004). Burada ifade edilen kuralların belli sorunlardan beslendiği aşikârdır. Ancak yüzlerce yıl geçmesine rağmen bu coğrafyada benzer sorunların ve sorunların çözümünde benzer çözüm arayışlarının olması oldukça ilginçtir.

1908’de II. Meşrutiyet’in ilanından sonra turist rehberliği mesleği tekrardan gündeme gelmiştir. Alfons Mandalyavim başkanlığında “Tercüman ve Kılavuzlar Cemiyeti Birliği” kurulmuştur ve Turistler için Tercüman ve Rehberler Hakkında Yönetmelik Özeti başlıklı 14 maddelik yeni bir düzenleme yayınlanmıştır. Bu yeni düzenlemenin maddeleri şu şekildedir: Rehberlik yapabilmek için bir sertifika sahibi olmak gereklidir. Sertifika sahibi olabilmek için en az 15 yaşında olmak, yüz kızartıcı herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olmak ve muhtarlardan alacakları iyi hal kağıdını belediyeye sunmaları gerekmektedir. Belgelerin doğru olup olmadığı belediye ve zabıta tarafından kontrol edildikten sonra İstanbul Belediyesi’ne gönderilecektir ve

Turizm Rehberliği Mesleği Çalışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

adayın yabancı dil bilgisine ek olarak mesleki bilgisi kontrol edilmektedir. Taşrada yaşayan adayların başvuruları yerel belediyeler tarafından değerlendirilmektedir. Turistleri zarara uğrattığı tespit edilen rehberler ilk sefer para cezasına çarptırılmakta, aynı suçun tekrar etmesi durumunda ise çalışma kartı elinden alınmaktadır. Üzerinde rehberin adı, sicil numarası, bağlı olarak çalıştığı otelin adının yazılı olduğu ve darphane tarafından basılacak olan metal bir kokartın turlar boyunca rehberin boynunda olması gerekmektedir. Çalışılan otel tarafından mühürlenmiş bir şekilde onaylanmış ve turun tarihini gösteren defter şeklindeki fotoğraflı bir belgenin de turlar sırasında rehberde bulunması gerekmektedir. Taşıma ve giriş ücretleri için fazla para alanlar ve ücretsiz giriş yapılabilen yerler için ücret talep eden rehberler aldıkları paranın iki katını turistlere ödemek zorundadır. Aynı suçun işlendiği tespit edilmesi durumunda çalışma kartları iptal edilmektedir. Seyyar rehberlik uygulamasına son verilmiştir. Daha sonra 1 Kasım 1924 senesinde Beyazıt'taki Zabıta-i Belediye Mektebi'nde bir Seyyah Rehberleri kursu açılmış ve burada rehber adaylarına İstanbul Türk tarihi, Bizans tarihi ve diğer konular hakkında haftada iki gün ders verilmiştir. Kurs sonunda yapılan sınavdan başarılı olan rehber adaylarına bir bröve (yeterlik belgesi) verilmiş, bu bröveyi alamayanların rehberlik yapması yasaklanmıştır (Saral 2018). 1935 yılında ise rehberler üzerinde dilmaç (tercüman, rehber) yazılı pirinç metalinden yapılmış olan bir rozet ile turlara çıkmıştır. 15 Haziran 1956 senesinde İstanbul Belediyesi Turizm Şefliği turist rehberliği mesleği hakkında bazı kararlar almıştır. Bu kararlar sayesinde mesleğin profesyonelleşmesi açısından önemli adımlar atılmıştır. Alınan kararların bazıları şu şekildedir (Özbay 1986):

- Turistlere tercüman/rehberlik yapmak isteyen adayların belediyenin turizm şubesinden ücret karşılığında ruhsat alma zorunluluğu bulunur
- Ruhsat olmaksızın tercüman/rehberlik yapmak yasaktır.
- Belediyenin yapacağı sınavı geçmek ve Basın-Yayın ve Turizm Müdürlüğü tarafından açılan kurslardan yeterlilik belgesi alma şartı getirilmiştir.
- Seyahat acenteleri ve oteller tarafından ruhsatsız rehber çalıştırılması tamamen yasaktır.

20. yüzyılın ikinci yarısından beri düzenlenen profesyonel turist rehberliği kurslarının yanı sıra farklı birimlerin yürüttüğü amatör rehberlik eğitimleri rehberler arasından profesyonel ve amatör ayrımı yapılmasını zorunlu kılmıştır ve bu ayrım büyük bir çekişmeyi beraberinde getirmiştir. Turizm idaresinin Bakanlık seviyesine kadar çıkması ile birlikte 1956 senesinde profesyonel-amatör rehber ayrımının derinleştiğinin ilk örnekleri görülmeye başlanmıştır. Dernek bünyesindeki rehberler bu dönemde; 5-6 cm çapında yuvarlak bir metal olan ve üzerinde "Official Guide" yazılı, üst yarısı kırmızı, alt yarısı beyaz olan bir kokart yaptırmıştır ve turlar sırasında bu kokartı takmışlardır (Özbay, 1986). Official Guide yazılı kokartın taşınması profesyonel rehberlerin kendilerini amatör rehberlerden ayırmak adına girmiş oldukları bir çabanın sonucudur.

Turizm rehberliğine dair ilk kurs ve meslek yönetmeliğinin 1971'de çıkarılmasından günümüze kadar bu alanda çeşitli tarihlerde 8 müstakil ve 19 değişiklik getiren yönetmelik yayınlanmış ve bu yönetmelikler kurslarla beraber mesleğin usul ve esaslarını daha belirgin bir hale getirmiştir. 1990 yılında "Bakanlık dışında hiçbir kuruluşun, hangi isimle olursa olsun turist rehberliği kursu açamaz, belge ve çalışma kartı veremez" şeklinde bir kararla özel kurslara tanınan kurs açma yetkisi kaldırılmıştır. 1990'lı yılların başlarında rehberlik eğitimi veren ilk dört ön lisans programı açılmıştır. Fakat yasal bir düzenleme olmaması sebebiyle mezunları kokart alamamış ve rehberlik faaliyetlerine başlayamamıştır. Meslek yüksekokulu mezunlarının çalışma kartlarına sahip olmasına dair yasal zemin 1995 senesinde hazırlanmıştı olup madde şu şekildedir: Fakülte ve yüksekokul mezunlarına Bakanlık tarafından yapılan yabancı dil sözlü ve yazılı sınavında başarı sağlamaları ya da ÖSYM tarafından yapılacak yabancı dil bilgisi seviye tespit sınavından en az "C" düzeyinde başarı elde etmeleri durumunda, tatbikat gezilerine de katıldıklarını belgelendirmeleri şartıyla Bakanlıkça belge ve kokart verilir (Çokişler, 2022).

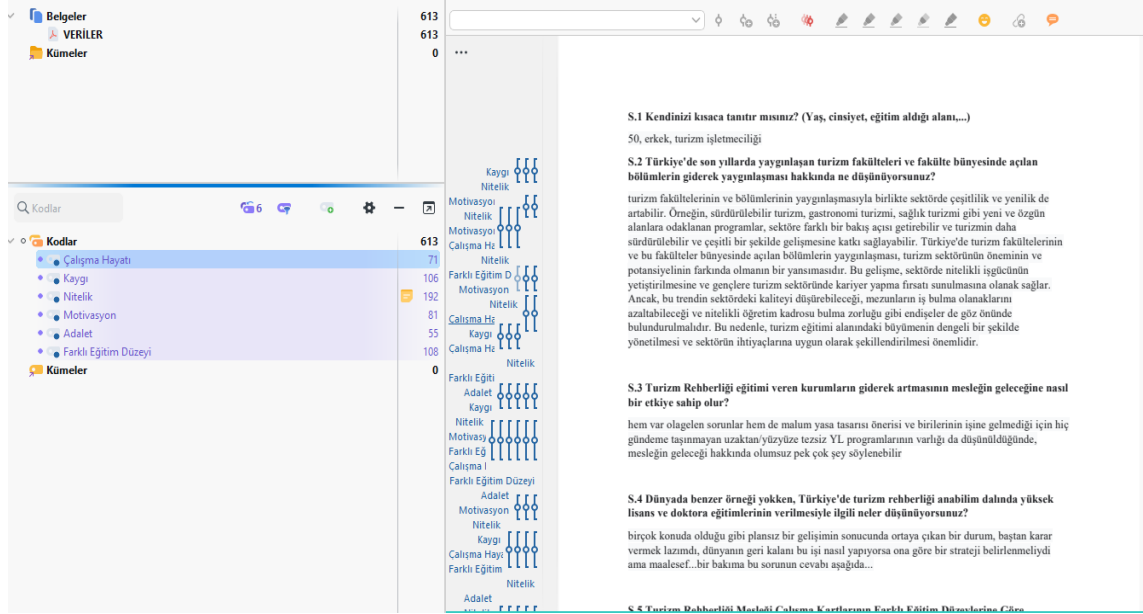
3. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış ve veri toplama aracı olarak görüşme (mülakat) tercih edilmiştir. Mülakat türlerinden ise yapılandırılmış mülakat tercih edilmiştir. Konunun kapsam ve önemi gereği katılımcılardan derinlemesine veri elde edilmek istendiğinden dolayı bu yöntem ve veri toplama aracı tercih edilmiştir. Mülakat soruları araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve uzman görüşü alınarak derlenmiştir. Uzmanlardan soruların incelenmesi sürecinde, soruların anlaşılabilirlik düzeyi, çalışmanın amaçlarına uygunluk ve konu bütünlüğüne katkı gibi parametreleri dikkate alarak değerlendirme yapmaları istenmiştir. Değerlendirme sonucunda araştırmacılar tarafından belirlenen 12 soruluk geniş soru havuzu, uzman görüşleri neticesinde daraltılarak, biri katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine cevap arayan olmak üzere toplam altı soruluk bir soru formuyla veriler elde edilmiştir.

Çalışmanın amaçlarına uygun olarak birincil veri elde edilmesi planlanmış ve bu nedenle araştırmanın veri toplama sürecinde saha araştırmaları yapılmıştır. Çalışmada araştırma deseni olarak ise fenomenoloji deseninden yararlanılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak verilerin homojen bir gruptan alınması planlanmış ve veri toplanacak paydaş grubuna karar verilmiştir. Yükseköğretimin ve dolayısıyla da herhangi bir spesifik alandaki eğitimin en önemli paydaşlarından olan akademisyenlerden veri toplanması hedeflenmiştir. Araştırma konusuyla ilgili derinlemesine bilgi elde edebilmek amacıyla konunun uzmanı olmaları nedeniyle akademisyenler tercih edilmiştir. Çalışmanın evreni, buradaki hedefe uygun olarak Türkiye’de turizm rehberliğiyle ilgili bölümlerde görev yapan akademisyenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın geniş bir coğrafi alana yayılmış olmasının beraberinde getirdiği zaman, para ve fiziki bazı kısıtlar ile araştırma kullanılan yapılandırılmış mülakat tekniği nedeniyle verilerin online toplanması kararlaştırılmış ve soru formunun yer aldığı link katılımcılara sunularak sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Evrenin özellikleri evrenle ilgili kesin sayısal bir değerlendirmenin yapılmasını zorlaştırmış ve kartopu örnekleme yöntemi ile ulaşılabilen ve maksimum örneklem sayısına ulaşma stratejisi ile hareket edilmiştir. Veri toplama sürecinin öncesinde geri dönüş oranının düşük kalacağı beklentisi de bu örneklem (kartopu) stratejisinin belirlenmesinin bir gereği olarak ifade edilebilir. Bu kapsamda kullanılan örnekleme stratejisinin de etkisiyle kısa sürede ve çok fazla kişiden veri toplama beklentisi olsa da araştırma sürecinde 3 aylık uzun sayılabilecek bir zaman diliminde toplam 12 kişiden veri toplanmıştır.

Veri güvenilirliği nedeniyle yapılandırılmış bir form yardımıyla katılımcılardan görüşleri yazılı bir şekilde toplanmış ve bu soru formuna verilen her 12 yanıt Google platformunun formlar kısmında muhafaza edilmektedir. Katılımcılardan elde edilen veriler birleştirilmiş ve toplamda 20 sayfalık bir veri üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi tekniği kullanılarak 20 sayfalık verinin analizleri gerçekleştirilmiştir. Analizlerde nitel veri analiz programlarından MAXQDA programı kullanılmıştır.

Turizm Rehberliği Mesleği Çalışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Şekil 1. Kodlama Yapılmış Şekilde Program Ara Yüzü

Katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilerek keşifsel yöntemle 5 adet tema belirlenmiş ve analizler bu temalar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Temalar, çalışma hayatı, kaygı, nitelik, motivasyon, adalet şeklinde toplam 5 adettir. Ayrıca bazı özel analizlerin yapılması için çalışmada bir tema olmasa da kodlama yapılabilmesi için "farklı eğitim düzeyi" şeklinde bir kategoriye veri tabanında yer verilmiş ve kodlamalar yapılmıştır. Tema belirleme ve veri tabanın tasarlanmasının akabinde, veriler birer cümle olacak şekilde ilgili doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olduğu temalara alınarak kodlama işlemi gerçekleştirilmiştir. Veri setinde yer alan tüm kodlamaların yapılarak kodlama işleminin tamamlandığı durumda, MAXQDA programının ekran görüntüsü Şekil 1'de gösterildiği gibidir. Verilerin analizinde görsel araçlar kullanılmış ve elde edilen sonuçlar bulgular kısmında raporlanmıştır.

4. BULGULAR

Demografik soruya ilişkin verilen katılımcı cevaplarından hareketle, çalışmaya katılan katılımcıların tümünün en az lisans düzeyinde eğitim aldıkları anlaşılmıştır. Bunların 8'i erkek, 4'ü ise kadındır. Katılımcılar, turizm işletmeciliği, rehberlik-seyahat, sanat tarihi, dil bilim, işletme ve iktisat gibi alanlarda lisans eğitimi almıştır. Turizm rehberliği dışında eğitim alanlarından bazılarının bakanlık kursu veya turizm rehberliği alanında tezsiz/tezli yüksek lisans eğitimi almıştır. Ayrıca katılımcıların bir kısmı gastronomi, turizm ve turizm işletmeciliği alanında doktora yapmıştır. Katılımcıların 5'i 35 yaşın altında, 7'si 35 yaşın üstündedir.

Tablo 1. Kelime Bulutu Frekans Tablosu

Sözcük	Frekans	%	Belgeler %	Sözcük	Frekans	%	Belgeler %
turizm	215	5.89	100.00	nitelikli	22	0.60	100.00
eğitim	179	4.90	100.00	kurumların	19	0.52	100.00
rehberliği	151	4.13	100.00	ön	19	0.52	100.00
lisans	97	2.66	100.00	akademisyenlerin	17	0.47	100.00
mesleği	75	2.05	100.00	icra	17	0.47	100.00
yüksek	65	1.78	100.00	görev	16	0.44	100.00
sektördeki	53	1.45	100.00	dalında	15	0.41	100.00
Türkiye	49	1.34	100.00	katkı	15	0.41	100.00
fakülte	45	1.23	100.00	öğrenciler	15	0.41	100.00
doktora	42	1.15	100.00	yaş	15	0.41	100.00
çalışma	36	0.99	100.00	dünyada	14	0.38	100.00
bölümlerin	35	0.96	100.00	işletmeciliği	14	0.38	100.00
anabilim	34	0.93	100.00	motivasyonları	14	0.38	100.00
düzeylerinde	33	0.90	100.00	adaletsizliğe	13	0.36	100.00
yaygınlaşan	33	0.90	100.00	reflekslerini	13	0.36	100.00
etkileri	29	0.79	100.00	mezun	11	0.30	100.00
geleceğine	26	0.71	100.00	akademik	10	0.27	100.00
kartlarının	26	0.71	100.00	programlar	10	0.27	100.00
üniversitelerde	25	0.68	100.00	seyahat	10	0.27	100.00

Katılımcıların görüşlerini kavramsal düzeyde açıklayan kelime bulutu analizinin frekans sonuçları Tablo 1’de yer almaktadır. Analizin verilerinin yoğunlaştığı konular ve bunların çalışmanın içerik analizinde kullanılacak temalarla olan ilişkilerinin tespitiyle ilgili öngörüler sağladığı bilinmektedir. Turizm kelimesi katılımcılar tarafında en tekrar edilen kelime olarak öne çıkmış olup 12 katılımcının veri formunun tamamında turizm kelimesinden söz edilmekte ve istatistik (%100) Tablo 1’de yer alan tüm kelimeler için geçerlidir. Turizm kelimesinin tüm frekansın %5,89’unu içerdiği de görülmektedir. Böyle nispeten küçük sayılabilecek bir veri seti (20 sayfa) için yüksek kabul edilebilecek bir orandır. Nitekim %3 civarında bir oranın iyi kabul edildiği söylenebilir. Bu bağlamda eğitim (%4,90) ve rehberliği (%4,13) kelimeleri de tüm frekansın içerisinde yüksek frekansa sahip kelimeler olarak öne çıkmaktadır. Tablo 1’in açıkladığı frekans değerlerinin MAXQDA programı görsel analiz araçlarından kelime bulutu Şekil 2 yardımıyla verilmektedir. Tablo 1’de verilen frekans değerlerinin anlam kazanması için Şekil 2’nin incelenmesi önem taşımaktadır.

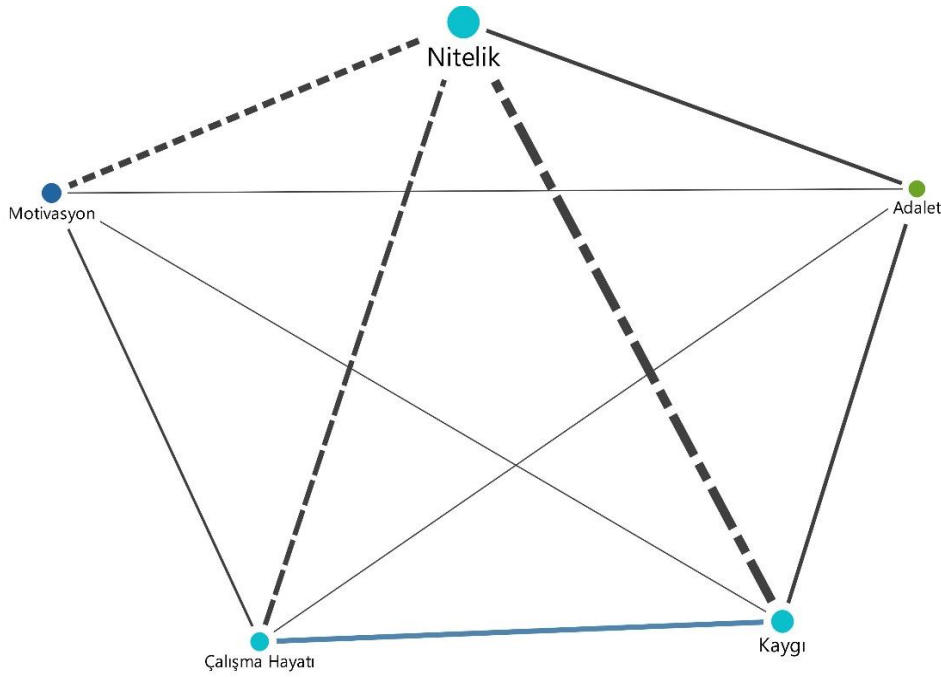
Şekil 2. Katılımcıların Görüşlerine Yönelik Kelime Bulutu

En sık tekrar edilen kelimenin merkezde yer aldığı Şekil 2'deki kelimelerin büyüklükleri tekrar edilme sıklıklarıyla doğru orantılı olmaktadır. Kelime bulutu analizi yapılırken en az 10 kez tekrar edilmiş kelimeler analize dahil edilmiştir. Konuyla ilgisi olmayan bağlaç, yüklem vb. sözcükler kelime bulutunun dışında tutulmuştur. Ayrıca aynı kelimelerin ek almış halleri ek almayan versiyonları ile birleştirilmiştir. Bu bağlamda; turizm, eğitim, rehberlik, sektör, lisans, meslek, yüksek, doktora, fakülte, üniversite, gelecek, motivasyon, etki, anabilim gibi araştırma problemiyle ilişkili olarak katılımcı akademisyenler tarafından çok sık tekrar edildiği görülmektedir.

Kod Sistemi	Çalışma Hayatı	Kaygı	Nitelik	Motivasyon	Adalet
Çalışma Hayatı		35	62	31	16
Kaygı	35		95	20	42
Nitelik	62	95		73	51
Motivasyon	31	20	73		12
Adalet	16	42	51	12	

Şekil 3. Araştırma Temalarına İlişkin Kod İlişki Tarayıcısı

Şekil 3'te çalışmanın temalarına ilişkin kod ilişki tarayıcısı yer almaktadır. Kod ilişki tarayıcısı, araştırma temalarının katılımcılar tarafında birlikte tekrar edilme sıklıklarını göstermektedir. Kodlardan en çok birlikte tekrar edilme sıklığına sahip olan temalar nitelik ve kaygı (95 kez) temalarıdır. Bu durum rehberlik çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerinde verilmesindeki nitelik üzerine doğan kaygıların yoğunluğu şeklinde yorumlanabilir. İkinci en çok birlikte tekrar edilen temalar motivasyon ve nitelik (73 kez) temalarıdır. Bu durum farklı eğitim düzeylerinin rehberlik mesleğiyle ortaya çıkarabileceği nitelik sorununun rehber motivasyonunun olumsuz etkileyeceği şekilde yorumlanabilir. Motivasyonun artacağı ve niteliğin azaldıkça motivasyonun azalacağı şeklinde yorumlanabilir. Üçüncü en çok birlikte tekrar edilen temalar ise nitelik ve çalışma hayatı (62 kez) temalarıdır.

Şekil 4. Araştırma Temalarının İlişkilerini Gösteren Kod İlişki Haritası

Çalışmada araştırma problemi açıklayabilmek için tespit edilen temaların katılımcı görüşleri neticesinde oluşan ilişkileri Şekil 4'deki kod ilişki haritası yardımıyla ele alınmıştır. İlişkilerin gücünü göstermek adına temalar arası ilişkiyi ortaya koyan çizgilerin kalınlıkları ilişkinin şiddetini ortaya koymaktadır. Ayrıca bu ilişkinin anlaşılması için en güçlü ilişki üreten çizgilerin niteliği de değiştirilmiştir. Bu bağlamda, çalışma temalarından nitelik ve kaygı (analize göre 7 şiddetinde) en yüksek ilişki tespit edilen temalar olduğu şeklinde ifade edilebilir. Bu durum çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerinde verilmesinin nitelikle ilgili kaygılara sebep olacağı şeklinde yorumlanabilir. Nitelik ve motivasyon arasında (analize göre 5 şiddetinde) yüksek ilişki olduğu ifade edilebilir. Bu durum farklı eğitim düzeylerinde çalışma kartı verilmesi ile rehberlerin motivasyonu arasında yüksek şiddette bir etkinin olduğu anlamına gelmektedir. Nitelik ve çalışma hayatı arasında (analize göre 4 şiddetinde) nispeten daha düşük ama çalışmadaki temalar arası ilişkilere göre yüksek kabul edilebilecek bir ilişki bulunmuştur. Adalet ve nitelik, adalet ve kaygı (analize göre 3 şiddetinde), çalışma hayatı ve motivasyon, çalışma hayatı ve kaygı (analize göre 2 şiddetinde) çalışmadaki temalar arası ilişkilere göre yüksek ilişkili çıkan temalar olarak öne çıkmaktadır. Bu bulgular, turizm rehberliği bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin, turizm rehberliği çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre verilmesinin sonuçlarının belirleyen unsurların nitelik, adalet ve çalışma hayatı gibi unsurlar olacağını düşünmektedir. Bu ilişkilerin ortaya çıkmasını sağlayan bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmektedir:

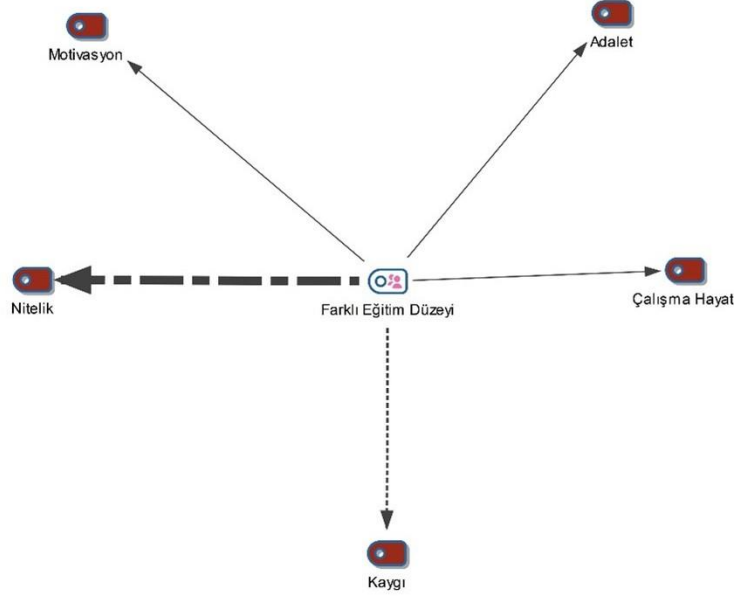
-Turizm rehberliği anabilim dalındaki yüksek lisans ve doktora eğitimleri, sektördeki ihtiyaçlara yönelik uzmanlık alanlarının geliştirilmesine de katkı sağlayabilir. Örneğin, sürdürülebilir turizm, kültürel mirasın korunması, turizm etiği gibi konular üzerine odaklanan akademik araştırmalar, sektördeki uygulamalara yönelik önemli katkılar yapabilir.

-İhtiyacın fazlası sektör çalışanını mezun etmek, istihdam olumsuz etki etmektedir. Bununla birlikte açılan fakülte/bölüm sayısının hızı ile akademik personelin yetiştirilmesi paralellik göstermediği için mezunlarda nitelik kaybı yaşanmaktadır.

-Türkiye'de turizm fakültelerinin ve bu fakülteler bünyesinde açılan bölümlerin yaygınlaşması, turizm sektörünün öneminin ve potansiyelinin farkında olmanın bir yansımasıdır. Bu gelişme, sektörde nitelikli işgücünün yetiştirilmesine ve gençlere turizm sektöründe kariyer yapma fırsatı sunulmasına olanak sağlar. Ancak, bu trendin sektördeki kaliteyi düşürebileceği, mezunların iş

Turizm Rehberliği Mesleği Çalışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

bulma olanaklarını azaltabileceği ve nitelikli öğretim kadrosu bulma zorluğu gibi endişeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle, turizm eğitimi alanındaki büyümenin dengeli bir şekilde yönetilmesi ve sektörün ihtiyaçlarına uygun olarak şekillendirilmesi önemlidir.

Şekil 5. Kod Birlikte Oluşma Modeli

Katılımcıların görüşlerine göre rehberlik çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre verilmesinin araştırma temalarından hangisiyle ne ölçüde ilişkilendirildiği Şekil 5'te verilmektedir. Katılımcılar farklı eğitim düzeyiyle çalışma kartlarının verilmesini en çok nitelik temasıyla (analize göre 7 şiddetinde – en yüksek) ilişkilendirmiştir. Ön lisans, lisans, yüksek lisans mezunu veya farklı bir bölümden mezun olup tezsiz yüksek lisans ile çalışma kartına sahip olabilmelerinin, farklı nitelikte rehberlerin ortaya çıkmasına kaynaklık edeceği düşüncesi burada üzerinde durulan durumdur. Nitelikten kastın da bireysel farklılık ve donanımdan ziyade eğitimin sebep olacağı farklılık ve donanımdır. Bu durumda doğal olarak meslekle ilgili adaletsizliklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayabilmektedir. Ayrıca katılımcılar rehberlerin farklı eğitim düzeyinden çalışma kartı sahibi olmalarını kaygı temasıyla (analize göre 2 şiddetinde – düşük) ilişkilendirmektedir. Diğer temalar ise nispeten daha az ilişkilendirilmiştir. Burada ifade edilenlere göre bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmektedir:

-Turizm fakültelerinin ve bu fakülteler bünyesinde açılan bölümlerin yaygınlaşmasıyla birlikte bazı endişeler de ortaya çıkabilir. Özellikle, bu kadar hızlı bir şekilde artan okul ve bölüm sayısının sektörde kalifiye eleman sıkıntısı oluşturabileceği endişesi vardır. Nitelikli öğretim kadrosu bulma zorluğu, eğitim kalitesinin düşmesine ve mezunların sektörde istihdam edilebilirliğinin azalmasına neden olabilir. Mevcut durum nedeniyle öğrenciler arasında rekabetin artması ve bu alanlarda iş bulma şansının azalması gibi bir sorun da ortaya çıkabilir. Bu durum, özellikle mezunların istihdam edilebilirliklerini etkileyebilir ve sektördeki işsizlik oranlarını artırabilir.

-Turizm rehberliği eğitimi veren kurumların artmasıyla birlikte nitelikli rehberlerin yanı sıra niteliksiz veya yetersiz eğitim almış rehberlerin de ortaya çıkma riski bulunmaktadır.

-Farklı eğitim düzeylerine göre belirlenen çalışma kartları, sektördeki istihdamı etkileyebilir ve eşitsizliklere yol açabilir. Daha az eğitim almış rehberlerin aynı işi yaparken daha az ücret alması veya aynı imkanlara sahip olmaması, mesleğin sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilirliğini tehdit edebilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Turizm rehberliği bölümlerinde çalışan akademisyenler, rehberlik çalışma kartlarının farklı eğitim düzeyinde nitelikte ilgili sorunları beraberinde getireceği konusunda net bir tutum sergilemektedir. Çünkü yıl bazında farklılıkları bulunan bu eğitim düzeylerinin müfredatları bile farklıdır. Ortaya çıkan nitelik kaynaklı sorunlar rehberler arasında adaletsizliğin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Buradaki en temel adaletsizlik kısa süreli eğitimler sonucunda bazı kişilerin mesleğe daha kısa sürede başlamalarıdır. Bununla birlikte, kimilerinin yıl bazında daha uzun süre eğitim almaları nedeniyle de bir adaletsizliğin ortaya çıkabileceği söylenebilir. Tüm bunların ötesinde, bunca rehberlik eğitimi alan, fakültelerin lisans bölümlerinde dört yıllık eğitime tabi olan öğrencilere rağmen, farklı ve rehberlikle hiç ilgili olmayan bölümlerde eğitim alan bireylerin alanda niteliği, kalitesi ve açılmaları tartışma konusu olan tezsiz yüksek lisans programlarını tamamlayarak rehberlik çalışma kartlarını almaya hak kazanmaları konuyla ilgili adaletsizliğin önemli parçalarından birini oluşturur. 2024 yılının ikinci çeyreğinde, turizm rehberliği meslek yasasıyla ilgili gerçekleşen değişikliklerin yürürlüğe girmesiyle beraber meslekte nitelikte ilgili sorunların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

Meslekle ilgili var olan bu fiili durum (çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerinden verilmesi) ve bu durumun ortaya çıkarabileceği nitelik ve adalet kaynaklı sorunlar mevcut rehber veya rehber adaylarının çalışma hayatları ve meslekle ilgili beklentilerini de etkileyebilmektedir. Bu kişilerin beklentileri ve mesleki motivasyonlarının yeniden inşası için bazı çalışmaların ivedi şekilde yapılması gerekmektedir. Çünkü işleyişi belli koşullara göre gerçekleşen nadir mesleklerden biri olan turizm rehberliği mesleğini yapanların motivasyonu, birer kültür ve tanıtım elçisi olan bu bireylerin, Türkiye'nin turizm endüstrisinden elde edeceği kazanımları maksimize seviyelere çıkarmak için kritik öneme sahiptir.

Burada ifade edilen mevcut sorunun çözülememesi rehberlerde ciddi kaygıları beraberinde getirmektedir. Bu kaygıların Turizm rehberliği eğitimi veren akademisyenler tarafından da dile getirilmiş olması oldukça tedirgin edicidir. Çünkü gelecek ve mesleki kaygılara sahip bir çalışan grubunun mevcut potansiyelini yansıtmaya zorlaşabilmektedir. Bu durumlarda tıpkı farklı eğitimler alan ancak alternatif arayışlar sonucunda tezsiz yüksek lisans yapan farklı meslek gurubuna mensup insanların yaptıklarını turizm rehberleri yapmaya başlayacak ve farklı mesleklere yönelme arayışlarına girebilmektedir.

Turizm rehberliği çalışma kartlarının farklı eğitim düzeylerine göre veriliyor olmasının olumsuz sonuçlar doğurduğu bu çalışmanın sonuçlarıyla açık bir şekilde ortaya konmuştur. Çalışmanın önerilerinin bu konudaki sorunun çözülmesine yoğunlaşması önemlidir. Ancak araştırma süreci devam ederken, yapılan yasa değişikliğinin mevcut durumu daha da derinleştireceği bir gerçektir. Her ne kadar yasa ile ilgili değişikliğin iptal edilmesi zor olsa da, mesleğin geleceği ile ilgili kaygıların azaltılması açısından karar alıcı otoriteler tarafından bu durumun yeniden gözden geçirilmesi önerilmektedir. Böylece meslekte yasa kaynaklı ortaya çıkabilecek haksız rekabetin önlenmesinin yolu açılır. Gelecekteki akademik çalışmalarda da meslekle ilgili bu tür işlerin incelenmesi önerilir. Ayrıca örneklem çeşitlendirmesi yapılarak farklı paydaşlardan veri toplanması suretiyle konuya dair çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Ayrıca, alanda tezli/tezsiz yüksek lisans yapan farklı alanlardan lisans mezunu olanların bu eğitimlerle çalışma kartı almaya hak kazanmalarının önüne geçilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, araştırmanın gerçekleştiği süreçte yaklaşık 50 üniversitede lisans düzeyinde eğitim veren üniversite/programın olması, ön lisans düzeyinde eğitim veren rehberlik okullarının kapatılması veya revize edilmesi gerektiğini işaret etmektedir. Çünkü sayısal ve nitelik bağlamında ülkenin turizm rehberliği ihtiyacını karşılayacak mezunların fakültelerdeki ilgili bölümlerde eğitim aldığı düşünülmektedir. Bu noktada başta YÖK ve üniversiteler olmak üzere, kamu otoritelerine ciddi

Turizm Rehberliği Mesleği Çalışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

görevler düşmektedir. Ayrıca, alanda faaliyet yürüten akademisyenlerin saha çalışmaları sonucunda elde edecekleri ampirik bulgularla destekledikleri çalışmalar yaparak konuyla ilgili sorunları sürekli gündemde tutmaları önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, S; Kozak, N. & Maviş, F. (2002). *Genel turizm bilgisi*. Önlisans Programı, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Ahipaşaoğlu, S. (2006). *Turizmde rehberlik*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Acar, D. (2020). Turizmin tarihi kökenleri – I: Eski Çağlar – Mezopotamya Uygarlıkları. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(3),307 – 313.
- Aksu, M. & Bucak, T. (2012). Mesleki turizm eğitimi. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2).
- Asmadili, M. (2018). Turist rehberlerinin liderlik rollerine ilişkin bakış açılarının belirlenmesi: Eskişehir örneği. Necdet Hacıoğlu (ed), *İçinde Turist Rehberliği Üzerine Güncel Araştırmalar*, (ss.331), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Batman, O; Yıldırğan, R. & Demirtaş, R. (2000). *Turizm rehberliği*. Değişim Yayınları: Adapazarı.
- Bakar, B. (2008). Turizm tarihimizde idealist ve öncü bir organizasyon, Müstakbilin Cemiyeti. *Türklük Araştırmaları Derneği*, (20), 521 – 550. Ceylan, U. & Padır, H. (2022).
- Ceylan, U. & Padır, H. (2022). Turist rehberliği bölümü akademik personelinin eğitim profili: Devlet üniversiteleri üzerine bir araştırma. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(7), 842 – 857.
- Çolakoğlu, O; Epik, F. & Efendi, E. (2007). *Tur yönetimi ve turist rehberliği*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çelik, E. (2019). Osmanlı'nın ecnebi misafirleri: Seyyah – turist, güzergâh ve devlet (1863 – 1914). *Basılmamış Doktora Tezi* Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Çokışler, N. (2022b). Turizm rehberliği eğitiminde parçalanmış yapı sorunu: Öyküleyici alan yazın incelemesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 398 – 410.
- Çokışler, N. (2023). Türkiye'de turist rehberliği mesleği: tarihsel bir bakış açısı. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3),80 – 108.
- Değirmencioğlu, A.Ö. (2001). Türkiye'de turizm rehberliği eğitimi üzerine bir araştırma. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 189 – 196.
- Demir, E. (2023). Yaratıcı drama eğitimi yöntemiyle turist rehberlerinin sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve meslek sorunlarının belirlenmesine yönelik bir uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*, Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Nevşehir.
- Eser, S. (2020). Lisansüstü turizm rehberliği eğitimi üzerine bir durum analizi (An Analysis of Postgraduate Tourism Guidance Education). *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (4), 2956 – 2984.
- Gülersoy, Ç. (1996). Turizm elçilerimiz tercüman – rehberler. *Rehber Dünyası*, Kasım.
- Güzel, F.Ö; Altıntaş, V. & Şahin, İ. (2017). *Turist rehberliği araştırmaları öngörüler ve uygulamalar* (1. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Güzel, F.Ö. (2017). Türkiye imajının geliştirilmesinde profesyonel turist rehberlerinin rolü (Alman turistler üzerine bir araştırma). *Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Hacıoğlu, N; Kaşlı, M; Şahin, S. & Tetik, N. (2008). *Türkiye'de turizm eğitimi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Işkın, M., Şengel, Ü. & Aydın, N. (2021). The effects of student expectations on the profession choice: A research on culinary students. *Journal of Gastronomy, Hospitality, and Travel*. 4(1), 75– 84.
- Kaygalak Çelebi, S. (2019). *Turist rehberliği terminolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Koçer, G. (2020). Turizm tarihini keşfetmek: modern turizmin doğuşu ve doğu'nun cazibesi. *Near East Historical Review*, 327-344.
- Köroğlu, A. (2023). *Kavramdan uygulamaya turist rehberliği mesleği*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karacaoğlu, S. & Cankül, D. (2021). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleki kariyer algılarının belirlenmesi: yükseköğrenim düzeylerine göre bir karşılaştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (3), 1616 – 1634.
- Olçay, A. (2008). Türk turizmde eğitimin önemi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 383 – 390.
- Özbay, E.M. (1986). *Turizm ve tercüman rehber*. İstanbul: Hürses Matbaacılık.
- Özgürel, G. & Baysal, K. (2020). Turist rehberliği önlisans öğrencilerinin "turist rehberi ve çalışma kartına (kokarta)" ilişkin metaforik algıları. *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 6(12).
- Öz, M., & Ceylan, U. (2024). Türkiye ve avrupa'daki turist rehberliği meslek eğitim sisteminin karşılaştırılması. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi (TURNAD)*, 5(1), 19-38.
- Pelit, E., Çoban, E. & Tomakin, B. N. (2023). Turist rehberliği eğitiminde yaşanan sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 6(1), 52 – 80.
- Pirinçioğlu, F. (1996). Tercüman rehberlik. *TÜRSAB Turizm Dergisi*, (145).
- Polat, A; Çakmak, H. & Arslan, A. (2022). A historical review of illegal tour guiding in Turkey. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 70(1), 101 – 112.
- Shaw, W.M. (2004). *Osmanlı müzeciliği: Müzeler, arkeoloji ve tarihin görselleştirilmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saral, E. & Malkoç, E. (2018). Erken Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da turizm etkinlikleri ve turizm geliştirme çabaları (1923 – 1938). XVIII. Türk Tarih Kongresi (ss.345 – 366), Ankara/Türkiye, 5 Ekim.
- Solmaz, A.S. (2019). Turizmin doğuşu: Sosyolojik bir olgu olarak turizm nasıl ortaya çıktı?. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(19), 867-882.
- Şahin, B. & Şahin, S. (2007). *Türkiye'de profesyonel turist rehberliği eğitimi yaygın ve örgün eğitim alanların görüşlerinin karşılaştırmasına yönelik bir uygulama*. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (21 – 23 Kasım, 2017) Çeşme, İzmir.
- Şengel, Ü. (2021). Chronology of the interaction between the industrial revolution and modern tourism flows. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 4(1), 19-30.
- Şengel, Ü., & Karamanlioğlu, N. (2023). Turizm Rehberliği Mesleği İçin Bir Uzmanlaşma Önerisi: Engelli Turist Rehberliği. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 6(1), 12-28.
- Tuyluoğlu, T. (2003). Türkiye'de turizm eğitiminin niteliği. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türker, A; Güzel, F.Ö., & Özaltın Türker G. (2012). *Turizm aktörü olarak profesyonel turist rehberlerinin türkiye'deki rehberlik eğitim sistemine bakış açılarını belirlemeye yönelik bir odak grup çalışması*. Turizm Eğitim Konferansı – Tebliğler, 17 – 19 Ekim 2012, (336 – 350), Ankara.
- Turist Rehberliği Yönetmeliği, (2013), *Resmi Gazete*, Sayı: 28568, 23 Şubat 2013.
- Turist Rehberliği Yönetmeliği, (2024), *Resmi Gazete*, Sayı: 32715, 7 Kasım 2024.
- Taşkın, G.A. & Avcı, N. (2022). Turist rehberlerinin mesleği bırakma nedenleri. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi: Aksaray*, 6 (2).
- Unur, K. & Köşker, H. (2015). Türkiye'de turizm eğitimi ve turizm eğitimi alan öğrencilerin turizme bakış açlarına yönelik araştırmaların incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1).
- Yarcan, Ş. (1993). *Seyahat Yönetimi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Yenipınar, U. & Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde turist rehberliği
- Yılmaz, İ. (2021). Osmanlı'da turizmin doğuşu ve gelişimi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (3), 1149 – 1158.

Turizm Rehberliği Mesleği alışma Kartlarının Farklı Eğitim Düzeylerine Göre Verilmesi Üzerine Bir Değerlendirme

Zengin, B., Işkın, M. & şengel, Ü. (2019). Turizm öğrencilerinin mesleki beklenti, mesleki bağlılık ve meslek değiştirme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(39), 79-90.

Ekler

Katkı oranı beyanı:

1. Yazar: %50

2. Yazar: %50

Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın yazarlar arasında veya herhangi bir kurum veya kuruluş ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.